

Gattverdamme

Dirk Van Evercooren

Economische studiedienst ABVV

Hoera! Er is een akkoord in de Uruguay Ronde (UR) van de GATT-onderhandelingen. Champagnekurken knallen, onderhandelaars vallen elkaar snikkend in de armen na zeven jaar bekechten, zakjapanners worden bovengehaald om winstvooruitzichten te becijferen.

Maar, even terug met de voeten op de grond. Is de UR de redding van de wereldeconomie of de doodsteek voor de Europese sectoren textiel, landbouw en media of is het een keiharde trap in de weke delen van de 3de wereld? Het UR-akkoord is niets van dit alles, en van alles toch een beetje.

De Uruguay Ronde is de achtste Gatt-onderhandelingsronde, maar het is de eerste die op een opvallende media (en publieke?) belangstelling kan rekenen. De aard van de gehanteerde argumenten dwong tot polarisatie in de discussie: je was voor de afsluiting van de UR en dus ook voor vrijhandel, of je was 'tegen de GATT' en dus protectionist. Net zoals in het NAFTA-debat in de VS kon een nuchtere analyse van de cijfers enkel tot een nuancering van de gehanteerde stellingen leiden. In een periode van een steeds verder achteruitboerende economie leidde de aanslepende GATT-discussie immers tot een onterechte focus op de internationale handel als de bron van alle economische problemen.

Laten we even overlopen wat er in de UR gebeurde, zonder de brede context uit het oog te verliezen. In september 1986 gaat in Punta del Este in Uruguay (vandaar 'Uruguay Ronde') een nieuwe GATT-onderhandelingsronde van start. Het is meteen de meest ambitieuze ronde, zowel omdat de lat hoog gelegd wordt in de traditionele sectoren waarover in het kader van GATT onderhandeld wordt, als omdat het de bedoeling is het werkerrein van GATT sterk uit te breiden, o.a. tot sectoren als textiel, intellectuele eigendom (merken, patenen, brevetten, maar ook auteursrechten), diensten (financiële diensten, luchtverkeer) en internationale investeringen. Tenslotte is het ook de bedoeling de werking van GATT zelf aan te pakken.

Tijdens de zeven vorige onderhandelingsrondes werden de handelsbelemmeringen in de traditionele GATT-sectoren (staal, chemie, elektronica,...) stapsgewijze, maar zeer significant, afgebouwd van gemiddeld 40% tot 5%. Dit is een van de redenen waarom de internationale handelsstromen de laatste decennia sterk toenamen, vaak zelfs proportioneel sterker dan de produktietoename. Het vereenzelvigen van de UR met een al of niet vrijgemaakte handel is dus behoorlijk overdreven.

Tot aan de voorziene afronding van de UR eind '90 op de top in Brussel (waarvoor toen het hele Heizelcomplex werd ingepalmd) werd aan de onderhandelingen niet meer of minder aandacht besteed dan tijdens de vorige rondes. De GATT was tot dan toe vooral een zaak van de 'incrowd': de technici van de internationale handel en diplomaten. Dit maakte van de discussies een hoogst ondoorgrondelijk spelletje van tactische stellingnames, nota's en vooral 'non-papers' en nachtelijke uitputtingsslagen. Tijdens zo'n discussies worden vaak standpunten ingenomen om geen gezichtsverlies te leiden i.p.v. om specifieke belangen te verdedigen.

In '90 was het eenvoudigweg onmogelijk de UR af te ronden omdat een aantal cruciale onderdelen (o.a. de landbouw) voordien nauwelijks overlegd waren. Na het geprogrammeerde mislukken van de Brusselse top is de UR echter ontaard in een mediagebeurtenis enerzijds en in een 'ui-model' anderzijds. Er werd steeds meer gediscussieerd in concentrische cirkels. In het centrum zaten de VS en de Europese Unie, daarrond zat een schil met vier deelnemers (VS, EU, Canada en Japan), daarrond weer de G7 en tenslotte de multilaterale discussies in Genève, waar in groepen zoals de CAIRNS-groep (landbouwstaten) en de Groep van 77 (een honderdtal ontwikkelingslanden) gewerkt wordt.

Terwijl de GATT er nooit van verdacht kon worden een overdreven democratische of zelfs maar evenwichtige zaak te zijn, liep het nu echt wel de spuigaten uit. De minder ontwikkelde landen werden volledig aan de kant gezet, terwijl ook de OESO-landen steeds meer moesten toekijken hoe de VS en de EU de UR 'redden'.

Waarheen leidt dit akkoord?

Net zoals met de argumenten ging het met de cijfers over de gevolgen van een eventueel akkoord crescendo naarmate de discussie verhitte. De gevolgen voor de werkgelegenheid, de welvaart, de ontwikkeling van de 3de wereld, enz., werden steeds hoger becijferd. Kwestie van de eigen stelling (of die nu pro of contra was) kracht bij te zetten.

In feite voel je met de ellebogen aan dat elk cijfer in grote mate een slag in het water is. De besliste tariefverlagingen lopen soms tot in 2001. De dynamische effecten van de concurrentie, die onder invloed van het UR-akkoord sterk zal toenemen, zijn veel belangrijker dan de statische weerslag van de tariefverlagingen op de bestaande produktie- en handelsstromen. Dat het resultaat geen 'win-win-game' oplevert, zal duidelijk zijn. Sommige sectoren zullen de concurrentie niet aankunnen en zullen arbeidsplaatsen verliezen. Anderzijds kent België van alle EU-lidstaten (na Ierland!) de grootste openheid t.o.v. de niet OESO-landen die de beste groei-vooruitzichten bieden. Ons land zal dus meer dan proportioneel genieten van de afsluiting van de UR.

Volgens het GATT-secretariaat zal het UR-akkoord de wereldeconomie tegen 2005 230 mld \$ per jaar opleveren. De handelsstromen zullen per jaar 12% hoger liggen. Omgerekend betekent dat 745 mld \$. Maar meer handel op zich betekent niet meer welvaart. Wel zou een toename van de handel de efficiëntie van de wereldeconomie verhogen, alleen is de vraag of de rest van de context waarin de wereldhandel zich afspeelt wel meer efficiëntie toelaat. De monetaire instabiliteit, de ongelijke ontwikkelingsniveau's, de sociale wantoestanden in bepaalde sectoren en landen, de fiskale concurrentie om vreemde investeerders aan te trekken, de multinationals, enz., werken vaak tegengesteld. Toch is de verlaging van de handelsbelemmeringen, zoals in de UR beslist, te omvangrijk om direct tenietgedaan te worden door andere factoren.

Het effect dat het GATT-akkoord zal hebben op de recessie is moeilijk in te schatten. Volgens twee prominente (Belgische) conjuncturisten, Tollet en Kestens, is het "een pluspunt, zonder echter een directe impact te hebben". Vaak werd verwezen naar de "psychologische impact van een GATT-akkoord op het vertrouwen van de industrieën en de consumenten". Zonder reële impact op de economische activiteit zijn we echter vet met meer vertrouwen! Het is duidelijk dat de beslissingen, na de ratificatie van het akkoord in april '94 en de

inwerkingtreding op 1 januari 1995, een belangrijke invloed zullen hebben.

GATT-gevolgen

Die invloed zal vooral positief zijn voor de industrielanden. Zo zou de Europese Unie er "in de komende jaren" 61 mld \$ op vooruitgaan, waarvan 30 mld door de landbouwhervormingen en 7 mld door de vrijmaking van de diensten. De VS zal de tweede winnaar zijn met 36 mld \$ winst, vooral dankzij de textiel. De vrijmaking van het dienstenverkeer zou de VS slechts 2 mld \$ opleveren. Dit komt voor een stuk door het feit dat op drie gebieden, die van bijzonder belang zijn voor de VS, geen vooruitgang geboekt werd: het maritiem verkeer (zeescheepvaart), de financiële diensten (banken en verzekeringen) en de audio-visuele sector (Hollywood). Over deze thema's is slechts afgesproken in de toekomst verder te praten. De algemene regels van de GATT worden er, "binnen afzienbare tijd", wel op van toepassing. De overgangseconomieën uit Midden- en Oost-Europa zijn ook bij de winnaars: zij gaan er 37 mld \$ op vooruit, vooral door de textiel (20 mld \$) en de dienstensector (13 mld \$).

De rest van de wereld, inclusief OESO-landen als Australië, worden geacht blij te zijn met een dode mus.

De minder ontwikkelde landen komen er bekaaid vanaf. Ook na de UR blijven de industrielanden ongeveer twee keer protectionistischer t.o.v. de 3de wereld dan tegenover andere industrielanden. De tarieven voor afgewerkte produkten blijven 4 tot 5 maal hoger dan die voor grondstoffen, die daarenboven over het algemeen een dalende reële prijs op de wereldmarkt hebben. Sub-Sahara-Afrika is een netto-verliezer (-7 mld \$). Alle voedselimporterende landen zijn netto-verliezers vermits de voedselprijzen zullen stijgen.

De Afrikaanse landen verliezen vooral voordelen inzake markttoegang. Dat moet de beloning zijn voor de gewijzigde houding die de meeste minder ontwikkelde landen innamen op vlak van de vrijmaking van de wereldhandel.

Protectionisme afgezworen

Waarvoorheen de protectionistische reflex (vaak verdedigd met het 'infant-industries'-argument) overheerste, schakelen de minder ontwikkelde landen zich nu volledig en actief in in de vrijhandelsoptiek. Vaak gingen hun 'offers' (Engelse term voor het aanbod tot openstellen van hun markt die de landen op tafel leggen

in de GATT-rondes en waarop de andere landen met tegen-'offers' moeten reageren) verder dan wat ooit door de industrielanden aangeboden werd. Hiervoor werden zij door de industrielanden niet beloond.

De integratie van het multi-vezel-akkoord (MVA) in de GATT biedt de 3de wereld bv. weinig perspectieven. Gedurende de eerste zeven jaar van het over tien jaar gespreide MVA is de netto-winst voor hen ongeveer nul. De tarieven in de textielsector, de belangrijkste exportsector voor de minder ontwikkelde landen, blijven ook na de UR de hoogste van alle tarieven voor afgewerkte produkten.

Beter geen GATT?

De Financiële Economische Tijd van 17 december stelde: "vrijhandel komt iedereen ten goede!". Maar moest er aan toevoegen dat "als er dan toch winnaars en verliezers moeten aangeduid worden" de industrielanden

met de bloemen gaan lopen en de minder ontwikkelde landen de sigaar zijn.

Blijft de hamvraag: is deze GATT-ronde nu een goede of een slechte zaak? Tussen vrijhandel en protectionisme, kies ik voor vrijhandel. Tussen free trade en fair trade, kies ik voor fair trade. Bij gebrek aan afdwingbare sociale en ecologische normen blijft die echter voorlopig een utopie. Tussen een akkoord (zoals GATT) en een organisatie voor de wereldhandel, kies ik voor de Wereldhandelsorganisatie. Maar hoewel de oprichting ervan deel uitmaakt van het UR-akkoord, valt nog te bezien of ze een reële vooruitgang zal betekenen t.a.v. de huidige situatie.

De Uruguay-ronde was waarschijnlijk de laatste alomvattende onderhandelingsronde over de wereldhandel. Het zal nog enkele jaren tijd vergen alvorens we een duidelijke balans zullen kunnen opmaken van alle gevolgen ervan.